

OBCHODNÍ AKADEMIE

Praha 2, Vinohradská 38

Projekt OPPA

CZ.2.17/3.1.00/34171

Evropský sociální fond. Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti.

<i>Název exkurze</i>	Historismus a avantgarda Typ: tematická, památková, 16 zastávek
<i>Organizace</i>	Začátek: metro A „Náměstí Míru“ Náklady: 0 Kč Konec: tramvaj č. 22 „Ruská“ Délka: 3,5 km, 2:15 hod.
<i>Hlavní pojmy</i>	Historismus, novogotika, novorenesance, eklekticismus, secese, moderna, rondokubismus, tradicionalismus, purismus, konstruktivismus, funkcionalismus, postmoderna, Josef Mocker, Jan Kotěra, Národní dům na Vinohradech, chrám sv. Ludmily, Vinohradské divadlo, Dům zemědělské osvěty, Radiopalác, kostel Nejsvětějšího Srdce Páně, Žižkovský vysílač, Kotěrova vila
<i>Přílohy</i>	Mapa trasy, Metodické pokyny, Procvičovací test

č.	přesun	zastáv.	Výklad
1	METRO N. Míru	vestibul	ZAHÁJENÍ EXKURZE: <i>přivítání, představení lektora, prezence, popis programu</i>
2	Výstup k Národ. domu	před Národ. domem	<p>NÁMĚSTÍ MÍRU (východ) – ústřední náměstí Královských Vinohrad z doby, kdy ještě nebyly součástí Prahy, ale patřily k největším městům v Čechách, náměstí si dodnes uchovalo svůj reprezentativní charakter</p> <ul style="list-style-type: none"> Národní dům na Vinohradech¹⁸⁹⁴ (též znám jako ÚKDŽ = Ústřední kulturní dům železničářů, arch. Ant. Turek), historismus na rozdíl od romantických napodobenin usiluje o odborně přesné využití prvků historických slohů, zejména v těch částech budov, které ovlivňují vzhled ulic, náměstí, městské panorama (především fasády) a v reprezentačních interiérech; zde se jedná o příklad novorenesance (neorenesance, pseudorenesance), znaky renesance: bosáž, antické sloupy, sdružená okna, okenní frontony, střešní atika <i>naproti uprostřed náměstí</i> chrám sv. Ludmily – dalším příkladem historismu je novogotika (neog., pseudog.); znaky gotiky: vertikálnita, opěrné pilíře, lomený oblouk (další znaky → úkol pro studenty při obcházení chrámu)
3	Přes přechod, zL obejít chrám	pod schody před hl. portálem	<p>NÁMĚSTÍ MÍRU (střed)</p> <ul style="list-style-type: none"> chrám sv. Ludmily¹⁸⁸⁸⁻⁹³ – architekt Josef Mocker se snažil „očistit“ původní gotické stavby (chrám sv. Víta, chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehr.) od pozdějších přestaveb (tomuto pojetí historismu se říká purismus), zde vytvořil nové, slohově čisté a mezinárodně ceněné dílo; na výzdobě se podíleli významní umělci, např. v tympanonu reliéf Krista se sv. Václavem a sv. Ludmilou od J. V. Myslbeka do historismu patří vedle novogotiky a novorenesance také arch. novorománská, novobarokní a novoklasicistní (tento termín má více významů); od neustálého opakování historických prvků se oddělila secese (= oddělení), na ni navázala postupně moderna, kubismus, tradicionalismus, purismus (ve významu slohu), konstruktivismus a funkcionalismus vinohradská radnice – původně novorenesanční, v l. 1928-9 přestavba ve stylu konstruktivismu (= vzhled stavby odpovídá konstrukci, účelnost, žádné ozdoby)
4	od průč. chrámu vL	před pomníkem bří Čapků	→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 1 Náměstí Míru (sever) – <i>Vinohradské divadlo, znaky secese, sochařská výzdoba, okolní budovy</i>
5	přes přechod	roh před parkoviš	SLEZSKÁ a BLANICKÁ – pro architektury avantgardy počátku 20. století je příznačné, že se řadí k několika slohům, některé jejich stavby jsou slohově čisté, většinou však

	k div., pak vP, 2.ul. vL	tům	<p>spojují znaky více slohů, proto je nesnadné jejich stavby přiřadit k jednomu slohu, názvy se u různých odborníků výrazně liší</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dům zemědělské osvěty¹⁹²⁴⁻⁶ – Josef Gočár (možná nejznámější architekt avantgardy), tradicionalismus osobitým způsobem přetváří tradiční architektonické články (portály, římsy, rámování oken, sloupy, věže, sochařskou výzdobu aj.), často se jako v tomto případě inspiruje klasickými zásadami vertikálního a horizontálního uspořádání, takovému přístupu se říká novoklasicismus (jiný význam téhož slova); avantgarda často zdobí fasádu použitým materiálem, zde jsou to režné cihly, zakrývající železobetonovou konstrukci (příznačná pro konstruktivismus); nad portály z obou stran plastiky O. Gutfreunda s ženskou hlavou mezi klasy nebo chmelem a révou • <i>naproti vP</i> palác Tabákové režie (dnes Městský obchodní soud)¹⁹²³⁻⁸ – architekt Alois Dryák v tomto tradicionalistickém díle využil nejen znaky novoklasicismu, ale zaoblenou modelaci hmoty, obloučky a koule rondokubismu (neoficiálně „palác u dvou koulí“); plastiky představují postup při zpracování tabáku • <i>vL</i> Hasičský dům¹⁹²⁶⁻⁸ – typ. <u>znaky konstruktivismu</u>: železobetonová konstrukce umožňující např. vystoupení balkonů z fasády (<i>3. - 6. patro</i>) a dlouhé pásy oken (<i>1. a 2. p.</i>), a <u>znaky purismu</u>: „čistá fasáda“ bez ornamentů, dekorací a všech nefunkčních detailů, zábradlí balkonů z jednoduchých trubek, hmota stavby modelována z velkých hranolů, např. zde nejstarší pražský pokus o mrakodrap; (architekti T. Pražák a P. Moravec, podle jiných zdrojů F. Kavalír); od konce 20. let se pro architekturu navazující na purismus (pův. z Francie) a konstruktivismus (ze Sov. svazu) užívá souhrnné označení funkcionalismus
6	Blanicko u dolů	na rohu u školy	<p>VINOHRADSKÁ TRÍDA – tvořena převážně nájemními domy z období historismu, nejčastěji s novorenesančními fasádami (<i>přes ulici vL</i>); jestliže se na budově mísí prvky více historických slohů, mluvíme o eklekticismu (<i>níže, vysoké atiky</i>); avantgarda přispěla několika hodnotnými budovami zapsanými mj. na seznam kulturních památek</p> <ul style="list-style-type: none"> • budova obchodní akademie¹⁹²⁵ – arch. Frant. Kavalír opět spojuje několik slohů: <u>purismus</u> (jednoduchá fasáda, rozložení hmoty do hranolů, střešní terasy – <i>nárožní ve 4.p.</i> později zasklena), <u>konstruktivismus</u> (železobeton umožňuje velikost oken i vnitřního prostoru, zejm. ve střední, nejvyšší části budovy), <u>tradicionalismus</u> (diagonální štuková výzdoba nad schodištěm vestibulu – <i>možno nahlédnout</i>, rámování oken, portál se sochami Karla Dvořáka – <i>zL Peněžník, Kolportér, Krejčí a Hutník</i>) • <i>naproti</i> Radiopalác¹⁹²²⁻⁵ – další významná práce Aloise Dryáka, tentokrát ve slohu rondokubismu (taktéž obloučkový nebo český národní sloh), navazuje na kubismus, ale ostré hrany nahrazuje obloučky, výraznou dekorativností (např. motiv trubek <i>mezi obloučky</i> – dům sloužil zaměstnancům pošt) tvoří protiváhu purismu; existoval jen několik let, protože kromě stálého obměňování téhož ornamentu nevytvořil nic, svým způsobem se jedná o dekorativní odnož tradicionalismu
7	přes hl.ulici a vzhůru	Roh Vinohradské a Budečské	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 2 Vinohradská třída (pokračování) – <i>palác Orbis, Maceškův palác, Vinohradská tržnice</i></p>
8	Budečskou vzhůru do Riegr. sadů	nad schodištěm	<p>VINOHRADSKÁ SOKOLOVNA¹⁹³⁸⁻⁴¹</p> <ul style="list-style-type: none"> • patrně největší ze všech sokoloven, architekt František Marek, projekt získal bronzovou olympijskou medaili za sportovní architekturu • vrcholný funkcionalismus – o tvaru stavby nerozhoduje konstrukce, ale její funkce, estetická stránka je v souladu s účelem stavby, v tomto případě jak vlastní sportovní činnost, tak kancelářské zázemí spolku, přednáškový sál atp. • <u>znaky funkcionalismu</u>: čistota fasády a železobetonová konstrukce převzata

			z purismu a konstruktivismu (proto se termín funkcionalismus často používá pro souhrnné označení všech těchto slohů), průčelí tvořeno jednoduchými pilíři, které nesou galerii pro diváky, hlavním prostorem je za okny obrovská prosklená hala, fasáda je zdobena tehdy módním keramickým obkladem
9	vP na cesty při okraji parku	výhled z parku na fasády	<p>CHOPINOVA UL. – domy č. or. 4, 6 a 8 jsou cenné stavby z období před 1. sv. válkou, tento sloh se označuje jako moderna (též individualistická moderna)</p> <ul style="list-style-type: none"> • dům č. 4 (Laichterův) postavil Jan Kotěra, nejvýznamnější architekt tohoto období, novátor, inspirátor a učitel avantgardních architektů, např. J. Gočára, jeho dílo předznamenává jak pozdější tradicionalismus, tak funkcionalismus; uvnitř budova účelně spojuje Laichterovo nakladatelství s jeho soukromým bytem přes halu, která obě části současně odděluje • znaky moderny: přechází od luxusu k účelnosti, místo secesních dekorací budovu zdobí tektonické členění a použitý materiál, např. neomítané režné zdivo nebo beton, ve stejném stylu sousedních domů 6 a 8 na Kotěru navázal jeho žák a spolupracovník Bohumil Waigant • úkol pro studenty – <i>cestou v Polské ulici</i> najít fasády eklektické a kubistické (<i>naproti domům 56 a 58 lze zastavit a připomenout, jak kubismus navazuje na modernu</i>)
10	Polskou, za kub. domy 1.ul.vP, na nám. vL	roh parku u Milešovské	<p>NÁM. JIŘÍHO Z PODĚBRAD (východ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>v průhledu do dálky Milešovskou ul. vysílač Praha (Žižkov)</i>¹⁹⁸⁵⁻⁹² – 216 m, ve výšce 93 m je naše nejvyšší rozhledna; Václav Aulický a Jiří Kozák, styl high-tech architektury používá technické prostředky, častá je především ocel; díky tomu, že stavba stylem a zejm. měřítkem nezapadá do historického panoramatu Prahy a též díky iracionálním sochám lezoucích miminek od Davida Černého lze dílo řadit k postmoderně, jejímž hlavním znakem je nekonvenčnost, velmi často provokuje (věž také vícekrát zařazena mezi nejošklivější stavby světa) • <i>naproti ve středu nám. kostel Nejsvětějšího Srdce Páně</i>¹⁹²⁹⁻³² – Josip Plečnik, asi nejvýraznější představitel tradicionalismu u nás, zde vytvořil nejvýznam. dílo tohoto slohu v Praze, (snaha o zápis v UNESCO); stavbu tvoří dva hranoly, ve větším je obrovský síňový prostor, druhý slouží jako věž s hodinami v oken. otvoru (připomíná rozetu), inspirace antikou a Egyptem (najít – úkol pro stud.)
11	kolem kostela zP	před portálem	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 3 Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně – <i>popis stavby, znaky tradicionalismu, Josip Plečnik</i></p>
12	podchodem přes hl. ul. a dál vzhůru	roh parku naproti vodárně	<p>VINOHRADSKÁ VODÁRENSKÁ VĚŽ¹⁸⁸²</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antonín Turek; ve věži byl vodojem, střešní terasa sloužila jako rozhledna • novorenesance – římsy oddělující jednotlivá patra, bosáž, okna s frontony (3.p.), půlkruhový oblouk (5.p.), v něm znak Královských Vinohrad, sochy troubících andělů na nárožních pylonech
13	přes ul., obejít věž zP	za kostelem u zvonice	<p>HUSŮV SBOR¹⁹³²⁻³ – architekt Pavel Janák, stavba složená z modlitebny (<i>vL, přístupná po schodišti a terase</i>), obytného dvojdomu (<i>vP</i>) a zvonice</p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcionalismus bezprostředně navazující na konstruktivismus, nejlépe to ukazuje zvonice bez obvodového pláště = jen konstrukční prvek železobetonové kostry a funkční prvek schodiště, na vrcholu jednoduchý měděný kalich, v modlitebně je skleněný strop jako v tovární hale (<i>z místa není vidět</i>) • stavba pro Církev československou husitskou, která vznikla za První republiky a měla tehdy velkou státní podporu; budova zahrnuje i jedno z největších kolumbárií na světě (přestavěno proti Janákově vůli z původního divadelního sálu) a patří k významným památkám funkcionalismu
14	vP do ulice	před 3. domem vP (č. 6)	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 4 Dykova ulice – <i>Viktor Dyk, Jára Cimrman, Dryákova vila, Turkova vila</i></p>

15	zpět ke zvonici, vL a 1.ul.vL	před 3. domem vP (č. 6)	<p><u>HRADEŠÍNSKÁ ULICE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kotěrova vila¹⁹⁰⁶⁻⁷ – Jan Kotěra si postavil vilu v počátcích české moderny, slouží často jako příklad a typická ukázka; <u>znaky moderny</u>: výrazný hranol schodišťové věže, terasa, kombinace režného zdiva s hrubou omítkou; budova někdy označována za raný funkcionalismus • Machoňova vila naproti
16	zpět k sadům a vL	nad schodištěm roh Slovenské	<p>→ ÚKOL PRO STUDENTY č. 5</p> <p>Šalounova vila – <i>Ladislav Šaloun, znaky secese, geometrická secese</i></p>
Konec			

Zpracoval Mgr. Milan Brožek, OA Vinohradská, verze 20-02-13